

ИЗОПЫТА СОЗДАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВИДЕОМАТЕРИАЛОВ В КУРСЕ «СТРАНОВЕДЕНИЕ» (ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТАННЫХ СТУДЕНТОВ НА ПОДГОТОВИТЕЛЬНОМ ОТДЕЛЕНИИ)

стоп-кадр фильма). Материал задания также можно использовать для выполнения домашней работы – написания изложения о русском изобразительном искусстве. Контрольный просмотр с выключенным аудиорядом – восстановление монолога экскурсовода проводится на следующем занятии. Его можно выполнять в форме игры по ситуациям с целью проговаривания текста синхронно с видеоизображением.

Исходя из опыта работы со студентами-иностранцами, можно утверждать, что повышению эффективности обучения способствует использование учебных фильмов только при условии сформированных ранее навыков и умений восприятия на слух фонозаписей.

Литература

1. Костомаров В.Г., Митрофанова О.Д. методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. – М.: Русский язык, 1976. – 136 с.
2. Методика преподавания русского языка как иностранного: для зарубежных филологов-русистов (включённое обучение) / под ред. а.н.щуккина. – М.: Русский язык, 1990. – 231 с.
3. Щукин А.Н. Методика использования аудиовизуальных и технических средств

- обучения // Методика / под ред. а.а.леонтьева. – М.: Русский язык, 1988. – 170 с.
4. Гарза Т., Лекич М.Д. Лучше раз увидеть? (видео в обучении иностранным языкам) // Русский язык за рубежом. – 1990. – №3. – с.71–75.
  5. Мисири Г. Использование наглядности на начальном этапе обучения русскому языку. – М.: Русский язык, 1981. – 143 с.
  6. Мисири Г. Проблемы создания и использования аудиовизуального страноведческого пособия // Русский язык за рубежом. – 1976. – № 5. – с.79–83.
  7. Лурия А.Р. Внимание и память. материалы к курсу лекций по общей психологии. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1975. – 104 с.
  8. Программа по русскому языку для студентов-иностранцев, обучающихся на подготовительных факультетах вузов ссср. – М.: Русский язык, 1984. – 126 с.
  9. Брагина А.А. Киноурок: цель, средства и этапы учебного процесса // Русский язык за рубежом. – 1980. – №1. – с. 77–81.
  10. Ожегова Н.С. Методика обучения восприятию русской речи. – М.: Русский язык, 1978. – 53 с.
  11. Общая психология: Курс лекций для первой ступени педагогического образования / Сост. е.и. рогов. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2000. – 448 с.

Матіїв М. ВІДАНТРОПОНІМНІ МІКРОГІДРОНІМНІ УТВОРЕННЯ БОЙКІВЩИНИ

Зібрані матеріали [16] дозволяють виокремити мікрогідроніми (близько 18% гідронімікону басейну Стрию), які похідні від антропонімів. Більшість відантропонімних назв виникли безпосередньо, решта – опосередковано передалися через ойконіми та контактні мікротопоніми.

Українській літературній мові відомі назви, похідні від імен, прізвищ і прізвиськ, осіб за фахом та етнофоронімів (термін О.С. Стрижака [27, с. 4–8]) типу: Васьковець, Воронина Поточина, Данилівка, Жанівське, Жидівки, З-під Карлова, Івашівка, Ісайський, Іжаків Потік, Кирилів Потік, Ковалів Потік, Максимівка, Марусинцівський Потік, Марків Кут, Межилників Потік, Олефірів, Панасівка, Павлюківський Потік, Потік із-під Кулика, Потік коло Матійового, Романів Потічок, Семенів, Тимцьова, Федьковичів Потік, Хомичович, Циганка і под., у статті не розглядаються.

Баб'лиховець (д. Лазки л. Зубриці л. Майдану – д. Рибник – п. С.; с. Головеське Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Від андроніма Бабліха із словотвірною моделлю на -овець.

Багриїв (л. Межибрідок п. Ясениці п. С.; с. Кіндратів Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Посесив на -їв від прізвища Багрий, пор. багрий «темно-червоний», багровий «яскраво-червоний», багрий «сіро-бурий вил», багря «буро-червона корова» [10, I, с. 111]. Прізвища типу Багрий, Барній дослідники справедливо інтерпретують як перенесення із сільськогосподарської лексики [14, 13; с. 152, с. 97]. Слово багрий, що лягло в основу прізвиська або

прізвища, могло присвоїтись людині, у якої шкіра багряного кольору і нагадує масть вола, або від волячої вдачі: чоловік дуже сильний, роботящий, чи навпаки: впертий, лінивий. Пор. багрий «непотріб», «неотеса» [18, I, с. 39].

Баулина По'точина (п. Сигли п. Опору п. С.; с. Либохора Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.) Назву, очевидно, слід пов'язувати з іменем Багул. Як зазначає Ю.К. Редько, прізвища з суфіксом -ул румунського походження [22, с. 154]. У словнику Б.Д. Грінченка слово багул має значення «тюк» [6, I, с. 18], отже, можна припускати, що прізвище також могла отримати незграбна, неповоротка, надто великої ваги людина.

Баран'чат (п. С.; с. Івашківці Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Мотивація назви від Баран з суфіксом -ат. За дослідженням І.Я. Франка, прізвища, які утворені за допомогою суфікса -ат, могли мати форму родового відмінка множини і походити від зменшеної збірної назви дітей, наприклад, Процев'ята, Романчата, Стецьков'ята [див.: 22, с. 16–17]. У говірках досліджуваного басейну мають скам'янілу форму із суфіксом -ат (-ят) назви бідних дітей-сирот: саран'чат, сирохма'нят, сиро'тят, паралельно – сара'чата, сара'чатка, сирохма'нята, сирохма'ни, сиро'тятя, 'сироти, сиро'тятка. Записано ще одну назву потоку з суфіксом -ат: **Да'ничат** (л. Либохірки л. С.; с. Либохора Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Мікрогідронім – від донька. Ця ж назва в «Словнику гідронімів України» зафіксована як **Доничин** [25, с. 181].

Басо'говець (п. Стинавки л. С.; с. Орів Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Гідронімна модель на -овець. Назву, певно, треба виводити від прізвища Басів, пор. басіст «людина, що грає на басі» [18, I, с. 45].

Батинець (п. Рибника п. С.; с. Рибник Дрогобицьк. р-ну Львівськ. обл.). Місцеве населення пов'язує прилеглу місцевість, невелику пологію гору, яку омиває потік, з ханом Батиєм. Подібні гідроніми вже привертали увагу дослідників, пор., напр., Батієва Криниця [20, с. 72]. В.П. Шульгач до такої етнічної інтерпретації відноситься з певною обережністю і не виключає, що це може бути прізвисько, як, наприклад, Мамай [33, с. 31 - 32].

Бачурова (п. С.; с. Крушельниця Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Мікрогідронім від прізвища Бачур з гідронімною моделлю на -ова. Антропонім пов'язується з бик, бичок, бичур.

Беби'ків (л. Ясіночки л. Ясениці п. С.; с. Ясениця Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). У бойківських говірках огрядна людина – це бебе'хач або килу'хач, пор. бебех «велике черево» [10, I, с. 158]. Посесив на -ів від зневажливого відмінникового прізвиська з переходом $x > k$.

Бильнів Потік (п. Великої Славки – д. Славка д. Волосянська – п. Опору п. С.; с. Ялинковате Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Посесив на -ів від било, биль «стеблина», «бадилля» [18, I, с. 51]. Худій, високої людини привласнилась назва.

Бонда'сів (п. Ясіночки л. Ясениці п. С.; с. Ясениця Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Мікрогідронім може походити від прізвища людини Бондас, яка привласнилась за знання бондарської справи. Однак назва могла присвоїтись і товстій людині, яку прирівняли до діжки, пор. бодня «діжка з кришкою» [10, I, с. 221].

Бухали (п. Стинавки л. С.; с. Орів Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Форма *pluralia tantum*. Семантичним способом від антропоніма Бухало, пор. бухало «тютій, незграбний» [6, I, с. 117], «вайло, мамула» [21, 4, с. 17].

Вад'рівка, Вандрівка (д. Вадрусівка д. Укерник д. Головчанка д. Головечанка л. Опору п. С.; с. Хитар Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Оповідачі розповідають, що село заснував Вадрус. Антропонім мотивований від діал. вантри «мандрувати», пор. нім. *Wanderer* «мандрівник, подорожній», *wandern* «мандрувати, кочувати, бродити» [17, с. 1044].

Вайдин Потік (л. С.; с. Верхнячка Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Присвійне атрибутивне сполучення. Антропонім Вайда може бути утворений або від «ватажок колядників», або від «циганський ватажок», пор. вайда «проповідник групи колядників»; слц. *vajda* «проповідник кочових циганів», уг. *vajda* «воєвода» [18, I, с. 81].

Ве'герщина (л. Старого Поля л. Стинавки л. С.; с. Орів Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Про назви з суфіксом -щин-а Д.Г. Бучко зауважує, що він (суфікс) розвинувся з його здатності виражати ознаку спадщини: вітцівщина, дідівщина [2, с. 22-23]. Генезис словотвірного топонімичного типу назв на -щин-а, -чин-а, слід шукати в мікротопонімії. Він з'явився серед найменувань земельних ділянок, що виникали у зв'язку з купівлею, продажем або передачею їх у спадщину і походили від особової назви колишнього власника [15, с. 58]. Землю,

через яку тече потік, угорці (венгри) могли купити або отримати в нагороду.

Ви'сока Рацинова (л. Лавчанки л. Опору п. С.; с. Лавочне Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Від однойменної гори, яка межує із Закарпатськ. обл., де прізвища Рац зустрічаються частіше, пор. рац «серб» [8, с. 203].

Габі'їв Потік (п. Великої Славки – д. Славка д. Волосянська – п. Опору п. С.; с. Ялинковате Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Присвійне атрибутивне сполучення. Такі сполучення, за справедливими словами З. Т. Франко, стосуються водних об'єктів малої величини [28, с. 10]. У говірках габі'їв «сварлива людина», відоме також слово габати «сварити», пор. габати «турбувати», «докучати», «мучити», «докоряти»; стп. *gabac* [18, I, с. 153-154]. У «Словнику гідронімів України» потік має назву **Габійовий** [25, с. 125].

Гершкового Кир'ниці (д. Данчат л. Либохірки л. С.; с. Либохора Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Інша назва мікрогідроніма – **Гершкового Ялиця**. Біля криниці є старе хвойне дерево *Abies alba* Mill., яке має понад 7 кубічних метрів. Антропонім Гершко – від нерозумного ставлення до життя, пор. гершкатися «гратися», «розважатися», гершки «пустощі», «жарти» [18, I, с. 166]. Сполука *ир* у другому компоненті мікрогідроніма суть, як відомо, результатом занепаду зредукованих *ь, ь*. Ця та інші сполуки збережені особливо в карпатських окремих групах слів [11, с. 72].

Гур'дзанський (п. Великої Славки – д. Славка д. Волосянська – п. Опору п. С.; с. Ялинковате Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). У досліджуваних говірках гур'дзан означає «вперта, лінива людина». За таку людину кажуть: 'поки го ни' гуркни'ш (штвовнеш), нич ни' зроби'т, пор. гузатися «гається, зволікатися», гуза «нерозторопна людина» < псл. *gosati* «соватися», похідне від *gosa* «зад» [10, I, с. 614]. Назва утворена за допомогою форманта -анськ-ий. Такі складні суфікси в українській мові є явищем досить поширеним [3, с. 7].

Густя'ків Потік (л. Либохірки л. С.; с. Либохора Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Назва пов'язується з давнім ім'ям Гость, пор. др. Гость, серб. *Gost*, ч. *Host* [31, с. 82].

Гилин'ковець (л. Верхнього л. Ботевки л. С.; с. Нижне Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Утворення на -овець. Антропонім зневажливого відтінку від гилин'да «той, хто багато говорить нісенітниць».

Дуцеловичів (п. Кального п. Вадрусівки – д. Укерник д. Головчанка д. Головечанка – л. Опору п. С.; с. Кальне Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Говіркове 'дуцати «бити рогами» перейшло на антропонім із сільськогосподарської лексики. Дуцелович – це забіяка. Пор. вл. *ducac* «бити ногою», слн. *duciti* «штвовхнути»; – афективно звуконаслідувальне утворення, паралельне до туцати «штвовхати, бити», буцати «бити рогами, лобом» [10, II, с. 143].

З-під Барниного Вер'ха (л. Вадрівки – д. Вадрусівка д. Укерник – д. Головчанка д. Головечанка л. Опору п. С.; с. Хитар Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). В основу мікрогідроніма лягло прізвище угорського походження, пор. Барна (*barpa* «бурий, гнідий») [22, с. 187]. Пор. ще барна «чорна корова»; «чорної масті рогата худоба»,

«чорний віл» < уг. barna «брунатий, коричневий» [18, I, с. 45].

Ковту'новець (п. Вадрівки – д. Вадрусівка д. Укерник д. Головчанка д. Головечанка – л. Опору п. С.; с. Хитар Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Антропонім, можливо, мотивований від ковтун «жмут збитого волосся». Бойки завжди носили довге волосся. Грязній людині привласнилась назва, пор. ковтун «неохайна людина, вошивець»; – запозичення з польської мови [10, II, с. 487], або від назви хвороби ковтун [22, с. 156]. У досліджуваних говірках відоме ще слово «кватати «стукати», яке могло привласнитись забіяці.

Копчин (як п. Лазка л. С.; с. Комарники Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Посесив на -ин від ко'пило «незаконороджена дитина», пор. копив, копила, копиляк, копильчук, копцюх «байстрюк» [18, I, с. 376]. Усі ці слова в бойківських говірках збережені. Зневажливе ставляться до позашлюбних людей народило багато назв, пор. ще 'найда, 'найдух, пожа'ливник, покро'пивник «т. с.».

Куза'нів (п. С.; с. Комарники Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Від польського kuzup «двоюрідний брат, кузен», «родич, свояк» [19, с. 219] могло виникнути прізвище. Говіркам відомі ще слова 'кузати “робити щось у кузні”, 'кузати, кузьню'вати «виконувати будь-яку роботу», ку'зан «коваль», що в однаковій мірі могли лягти в основу антропоніма.

Ле'хач (п. Завадки п. С.; с. Завадка Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Прізвище утворене від 'лихий, що характеризує вияв характеру або темпераменту.

Либо'хора (п. Опору п. С.; с. Тухля Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Річка витікає з однойменного с. Либохори (тут річка називається Сигла, тече через сусіднє с. Тухлю, де гідронім ще йменують Либо'хірка, 'Либохоря, Си'говка. Жителі назву Либохора виводять від любі гори, які справді красиві. Однак варто погодитись з В.П. Шульгачем, який припускає, що тут покладено особове ім'я *Lubosohgъ (jъ). Другий компонент *choгъ порівнюється з ч. діал. чогу «темний, чорний», п. чогу «чорний (про муку, хліб)», що пор. з антропонімами (редуплікація) *Хорохорь, *Хорохора; с. Хорохори (колиш. В'ятська губернія), Хорохорин (Волинь) [34, с. 44].

У Турківськ. р-ні Львівськ. обл. є с. Либохора і похідна назва – р. **Либо'хірка** (л. С.; нп. Либохора і Верхне Висоцьке Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). однойменні села знаходяться на відстані 60 км. Багато назв мікрогідронімів і мікротопонімів збігаються, пор.:

мікротопоніми і мікрогідроніми у с. **Либохорі Сколівськ. р-ну: Звір** (п. Сигли п. Опору п. С.), **З О'бочі** (л. Сигли п. Опору п. С.), **З 'Хітари** (д. Поточини л. Шавутинця п. Сигли п. Опору п. С.), **З 'Ями** (л. Звору п. Сигли п. Опору п. С.), **'Плаїк**, Плаєк, Плаїкова Стіна (п. Річки л. Сигли п. Опору п. С.), **Пога'рця** (л. Річки л. Сигли п. Опору п. С.), **Потік** (п. Сигли п. Опору п. С.), **По'точина з-під Куд'рявця** (п. Магури п. Сигли п. Опору п. С.), **По'точина з-під Полянки** (п. Річки л. Сигли п. Опору п. С.), **Присло'повий** (л. Сигли п. Опору п. С.). Мікротопоніми – Горбки, Гор'би, 'Заломі, 'Кичера, 'Клива, Ла'ни, Під'двори, Поло'ми, Пригороди, Сід'ло;

мікротопоніми і мікрогідроніми у с. **Либохорі Турківськ. р-ну: Звір** (п. Либохірки л. С.), **Убіч** (п. Либохірки л. С.), **'Хитар** (п. Либохірки л. С.), **'Ямка** (п. Либохірки л. С.), **Пла'ї** (л. Либохірки л. С.), **'Погар** (л. Либохірки л. С.), **'Довгий Потік** (л. Либохірки л. С. (у “Словнику гідронімів України” – Довгий), **Кудри'чівський** (п. Либохірки л. С.), **'Полянка** (л. Либохірки л. С.), **Прис'лопець** (п. Довгого Потоку л. Либохірки л. С.), **Гор'бок** (л. Лугів л. Либохірки л. С.), **'Заломі** (л. Лугів л. Либохірки л. С.), **'Кічерка** (л. Либохірки л. С.), **'Глева** (п. Довгого Потоку л. Либохірки л. С.), **Ла'ни** (п. Либохірки л. С.), **Дво'рища** (1. л. Либохірки л. С.; 2. п. Сташківця л. Лугів л. Либохірки л. С.), **Поло'ми Передні** (п. Довгого Потоку л. Либохірки л. С.), **Поло'ми Задні** (п. Довгого Потоку, л. Либохірки л. С.), **'Пригороди** (л. Лугів л. Либохірки л. С.), **Сід'ло** (л. Сташківця л. Лугів л. Либохірки л. С.).

Польські власті з метою розширення своїх володінь звільняли селян на 20-24 роки від феодальних повинностей. Люди вперше освоювали гірські землі, жили більш-менш спокійним життям, а коли після встановленого терміну їх знову починали обкладати податками, тікали на нові місця [4, 42]. Ю.Г. Гошко у своїй праці “Населення Українських Карпат XV - XVIII: Заселення. Міграції. Побут” навів великі документальні дані, де говориться про масові втечі селян.

Наведені вище найменування дозволяють зробити висновок, що назви одного села перенеслися втікачами в інше. Попередня назва с. Либохори Турківськ. р-ну була Олексанка, яка згадується в писемних джелелах під 1553 роком [12, с. 879]. Є всі підстави вважати, що село змінило свою назву завдяки переселенням із с. Либохори Сколівськ. р-ну.

Луце'ківський Потік (п. Славки – д. Волосянська – п. Опору п. С.; с. Волосянка Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). За словником М.Й. Онишкевича, луць – це «п'янюга» [18, I, с. 420]. У такої людини червоне, набрякле лице, яке впадає в очі. Давня особова назва Луць фіксується в пам'ятках XVI ст., пор. Луцкий Кривилко [див.: 30, с. 203].

Мал'ятчі (л. Либохірки л. С.; с. Либохора Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Відпатронімна модель на -ичі. У давньоруській мові відоме особове ім'я Малота; др. антропонім Маль «Малий»; топоніми Malatyn, Malacin (Smilauer, 492) [див.: 9, с. 87].

Потік із-під Жура'ківської До'лини (л. Сигли п. Опору п. С.; с. Либохора Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Журак можна виводити від «гой, що журиється», або від давньої укр. ос. назви журах - «джура», спорідненої з жура, джура [6, I, с. 492-493], або від серб. діал. апел. журак - «карлик», «пуголок», + -івський. Аналогічні назви, за припущенням Д.Г. Бучка, могли утворитися від «місцевості, де згорів ліс». Нл. zogatk, zogatki «маленькі палаючі вуглики, тліючий попіл» [1, с. 144].

Приб'ишин (п. Оряви л. Опору п. С.; с. Коростів Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Житель з іншої місцевості має зневажливе прізвище Прибих.

Прізвищеві назви типу Приходько, Прихожий, Пришляк, Прибиш, Новак, Новосяд, Новосел, Приблуда, Приліпа, Заволока, Зайда, Улізло і т. ін. М.Л. Худаш класифікує як осадницько-поселенські [29, с. 12].

Пури'нів Потік (п. Опору – д. Опорець д. Опір – п. С.; с. Опорець Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Прізвисько належить якомусь Пуравцю, пор. пуравець «смаркач», «молода недосвічена людина»; п. ргес [18, II, с. 161].

Русинів Потік (п. Орявчика л. Оряви л. Опору п. С.; с. Козеве Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Про прізвища Русин у селах Закарпаття П.П. Чучка зауважує, що «основну масу односелів Русина тоді становили не русини, що русин, за законом відносної негативності, був «білою вороною» в даному пункті серед руснаків» [32, с. 567]. Жителі села розповідають, що біля потоку поселився перший русин.

Стуба'ровець, Стубировець, Штебуровець (л. Верхнього л. Ботевки л. С.; с. Нижне Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Від давнього імені Стибор і форманта -овець. Ім'я Стиборь фіксується грамотах XIV ст. [5, с. 212].

Труханів (п. С.; с. Труханів Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.); **Труханів Потік** (п. С.; с. Верхнячка Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Антропонім може пов'язуватися з особовим іменем Трифон, який відомий українській мові [24, с. 277], пор. прикметник Трифановь, що фіксується в пам'ятках XV ст. [26, с. 446], або з нім. Truthahn «індик» [17, с. 917].

Фукали (п. Либохірки л. С.; с. Верхне Висоцьке Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). У говірках фу'тїти, 'фукати означає «сопіти». Від звуконаслідувального фу.

Цо'кан (л. Кобильця л. Опору п. С.; с. Тухля Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Від цокотїти «гой, хто незадоволений, весь час буркотить», пор. Цокати «нарікати», «не хотїти», «мати застереження щодо когось» [18, II, с. 357]. Від звуконаслідувального цок.

Цюхів (л. Стинавки л. С.; с. Орів Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). Від прізвиська, що має форму прикметника. «Первісні прізвиська, - зауважує Ю.К. Редько, - які іноді дуже влучно підхоплювали якусь властивість і, закріпившись за нащадками, стали родовими прізвищами. Такі у росіян прізвища Толстой, Белый, у чехів – Грубий, Широкий, у словаків Голий, у поляків – Ц і х и й (розрядка наша – М. М.), Боровий, Подкосельний» [23, с. 125].

Чор'нусів (п. Зубриці л. Майдану – д. Рибник – п. С.; с. Зубриця Турківськ. р-ну Львівськ. обл.). Утворення на -ів від чорноусого чоловіка.

Ша'бела (л. Бутівлі л. Оряви л. Опору п. С.; с. Коростів Сколівськ. р-ну Львівськ. обл.). З певним застереженням виводимо назву від слова шабала, яке в словнику В.І. Даля означає «пустомеля, брехач». Відоме ще слово шабаль зі значенням «грудкувата або вибоїста дорога» [3, IV, с. 1384].

Як видно з проаналізованих найменувань, окрему групу становлять назви-прізвиська, вжиті на позначення вад зовнішності людини, її характеру, роду занять і т. ін. У мікрогідронімах антропонімного утворення збережена архаїчна лексика бойківського говору.

Умовні скорочення

д. - далі
діал. - діалектне
л. - ліва притока
п. - права притока
пор. - порівняйте
р. - ріка
С. - ріка Стрий
с. - село

Скорочення мов і діалектів

вл. - верхньолужицька
др. - давньоруська
нім. - німецька
нл. - нижньолужицька
п. - польська
псл. - праслов'янська
серб. - сербська
слн. - словенська
слц. - словацька
стп. - старопольська
уг. - угорська
ч. - чеська

Література

1. Бучко Д.Г. Лексична база відапелятивних топонімів Покуття // Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. – К.: Наук. думка, 1991. – С. 137 – 145.
2. Бучко Д.Г. Ойконімія Покуття: Автореф. ... д-ра філол. наук. – Чернівці, 1992. – 35 с.
3. Горпинич В.О. Відтопонімні прикметники в українській мові. – К.: Вища школа, 1976. – 143 с.
4. Гошко Ю.Г. Населення Українських Карпат XV - XVIII ст.: Заселення. Міграції. Побут. – К.: Наук. думка, 1976. – 207 с.
5. Грамоти XIV ст. / Упорядкування, вступна стаття, коментарії і словники-показчики М.М. Пешак. – К.: Наук. думка, 1974. – 256 с.
6. Грінченко Б.Д. Словарь украинского языка: Репринт. вид. 1907 – 1909. – К.: Лексикон, 1996. – Т. I - IV.
7. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: Репринт. воспроизвед. издания 1903 - 1909. – М.: Терра – Книжный клуб, 1998. – Т. I - IV.
8. Дуйчак М. Специфіка південнолемківської мікротопонімії на загальноукраїнському фоні // Українські Карпати: Матеріали Міжнарод. наук. конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура». – Ужгород, 1993. – С. 198 - 209.
9. Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. – К.: Наук. думка, 1985. – 255 с.
10. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Наук. думка, 1982 – 1989. – Т. I - III.
11. Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. – К.: Радянська школа, 1966. – 307 с.
12. Історія міст і сіл УРСР: Львівська область. – К.: Голов. ред. УРЕ УРСР, 1968. – 980 с.
13. Лучик В.В. Формування центральноукраїнських гідронімів на базі діалектизмів // Східно

- слов'янські мови в їх історичному розвитку: Збірник наук. праць, присвяч. пам'яті С.П. Самійленка. – Запоріжжя, 1996. – Ч. I. – С. 47 – 50.
14. Масенко Л.Т. Українські прізвиська з суфіксом -ій // Мовознавство, 1976. – № 5. – С. 73 - 78.
  15. Масенко Л.Т. Генезис та історичний розвиток територіальних назв на -щин-а (-чин-а) // Мовознавство, 1984. – № 6. – С. 56 – 60.
  16. Матіїв М.Д. Словник гідронімів басейну ріки Стрий. – К.; Сімферополь, 1999. – 96 с.
  17. Немецко-русский словарь / Под ред. проф. И.В. Рахманова. – М.: Советская энциклопедия, 1965. – 1136 с.
  18. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. – К.: Наук. думка, 1984. – Ч. I - II.
  19. Польско-русский словарь / Сост. Р. Стыкула, Г. Ковалева. – М.: Русский язык; Варшава: Вєдза Пєвшехна, 1989. – 864 с.
  20. Пура Я.О. Назви річок басейну Горині, Ствиги та Середнього Стиру. – Львів, 1985. – 173 с.
  21. Пура Я.О. Сучасні прізвиська Ровенщини. – Ровно: РДПІ, Обл. географ. т-во, 1984-1989. – Ч. I - IV. – 446 с.
  22. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвиська. – К.: Наук. думка, 1966. – 216 с.
  23. Редько Ю.К. Основні словотворчі типи сучасних українських прізвиськ у порівнянні з іншими слов'янськими // Філологічний збірник. – К.: АН УРСР, 1958. – С. 112 - 129.
  24. Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Наук. думка, 1996. – 336 с.
  25. Словник гідронімів України. – К.: Наук. думка, 1979. – 781 с.
  26. Словник староукраїнської мови XIV - XV ст. / Ред. Л.Л. Гумецька, І.М. Керницький. – К.: Наук. думка, 1977 - 1978. – Т. I - II.
  27. Стрижак О.С. З «відетнонімної» (відетнофоронімної) гідронімії на схід Середнього Дніпра // Питання історичної ономастики України. – К.: Наук. думка, 1994. – С. 4 - 21.
  28. Франко З.Т. Граматична будова українських гідронімів. – К.: Наук. думка, 1979. – 188 с.
  29. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка, 1977. – 236 с.
  30. Худаш М.Л. До питання класифікації українських прізвищевих назв XIV - XVIII ст. // З історії української лексикології. – К.: Наук. думка, 1980. – С. 96 – 160.
  31. Худаш М.Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (Утворення від слов'янських автохтонних відкомпонітованих особових власних імен). – К.: Наук. думка, 1995. – 362 с.
  32. Чучка П.П. Прізвиська закарпатців і національна приналежність їх носіїв // Українські Карпати: Матеріали Міжнарод. наук. конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура». – Ужгород, 1993. – С. 564 - 573.
  33. Шульгач В.П. Гідронімія басейну Стиру. – К.: Наук. думка, 1993. – 144 с.
  34. Шульгач В.П. Делабіалізація 'у > і і її відображення в топонімії України // Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку: Збірник наук. праць, присвяч. пам'яті С.П. Самійленка. – Запоріжжя, 1996. – Ч. I. – С. 43 - 45.

Миленко В.Д.

ЦИРКОВОЕ ПРОСТРАНСТВО В РОМАНЕ М. А. БУЛГАКОВА «МАСТЕР И МАРГАРИТА»

«... в Москве громадному количеству актеров и режиссеров, а с ними и директорам театров, отлично известно мое виртуозное знание сцены».

М. Булгаков. «Письмо Правительству СССР»

Зрелищность романа М.А. Булгакова «Мастер и Маргарита» отмечали многие. О его «театральности» писали Б. Соколов, А. Вулис; его называли «гигантским киносценарием» (Б. Соколов), отмечали музыкальное сопровождение романного действия (Б. Гаспаров, В. Сахаров, Я. Платек), прослеживали цирковые элементы в повествовании (Б. Мягков). Однако нет единой постановки проблемы зрелищности булгаковского романа в контексте осмысления его сатирико-философского содержания. Между тем, зрелищными элементами пронизаны все три «мира» булгаковского романа. В каждом из художественных пространств «Мастера и Маргариты» есть свои зрелищные пространства: в «ершалаимских» главах – это площадь перед гипподромом и Голгофа; в «инфернальном» мире – квартира № 50, ставшая местом шабаша и карнавала; в «московских главах» мы выделяем зрелищные макространство (собственно Москва и ее улицы)

и микропространство – сцена Варьете. Булгаков на страницах романа прослеживает эволюцию массовых зрелищных мероприятий – от публичных казней римской эпохи – через средневековый карнавал (бал у Сатаны) – к современному цирковому шоу (сеанс в Варьете и трюки в самой Москве). Все три мира объединяет тема «зрелища и толпы». Различные эпохи, различные зрелищные концепции, неизменной остается толпа – неуправляемая, любопытная, зачастую жестокая. Осуждая эту толпу и сатирически высмеивая ее, Булгаков в то же время, как прирожденный драматург, продолжает для той же толпы, для «зрителя-читателя», выдумывать шоу, зрелище, действие. Данная работа является попыткой анализа зрелищных элементов в «московском» пространстве романа, а также составной частью более обширного исследования, которое коснется всех трех «миров» «Мастера и Маргариты».

В «московских» главах для осуществления сатирического разоблачения Булгаков вводит **концепцию цирка**, используя родство современного циркового шоу и древнего народно-площадного представления, особенностью которого всегда была сатирическая подача. Цирковое представление, помимо сатирических вольностей, подразумевает